

مقدمه :

در دوران ما خانواده ، نقشها و مسائل آن ، روابط درونی و بیرونی آن دستخوش دگرگونیها و تحولات بسیار شده است برخی آن را نهادی رو به تضعیف یا حتی زوال می پندارند و برآنند که یک یک وظایف و کارکردهای خانواده به تدریج به کل جامعه و به دیگر نهادهای اجتماعی منتقل شود و روابط محکم عاطفی میان اعضای خانواده نیز در جامعه ما روز به روز سست تر و کم رنگ تر می شود . گروهی دیگر عقیده بر آن دارند که خانواده روزگار ما نهادی استوارتر و سالمتر و پیشرفته تر از گذشته است و برداشتهای رایج در مورد سستی روابط خانوادگی ناشی از تصورات رویایی درباره گذشته و اعتقاد به این است که همه چیز در گذشته انسانی تر روابط نزدیکتر و عاطفی تر بوده است حال آنکه خانواده البته در طول تاریخ فراز و نشیبهای بسیاری را از سر گذرانده و شکلهای گوناگون یافته اما روی هم رفته نهادی پویا و مقاوم است که به تناسب شرایط اجتماعی و تاریخی تحولاتی می پذیرد و با تحولات اجتماع وفق یافته و در عین حال جامعه را نیز با خود تطبیق می دهد . (سگالین ، ۱۳۸۵ : ۹)

روابط خانوادگی با معنای وسیع عاطفی و پر احساسش از آغاز تاریخ بشریت برای اعضای جامعه امری روشن و مفهوم بوده است فیلسوفان و محققین اجتماعی معتقدند که جامعه متشکل از خانواده هاست و مختصات جامعه مورد مطالعه ؛ از طریق روشن کردن روابط خانوادگی موجود در آن توصیف می باشد بر اساس قدیمیترین نوشته های اخلاقی ، جامعه هنگامی نیروی خود را از دست می دهد که افراد به وظایف خانوادگی خویش عمل نکنند (گود ، ۱۳۵۲ ، ۱۴) خانواده ایرانی در چندین دهه گذشته دچار تغییرات عمده ای شده است تغییر در ویژگیها و مشخصات آن ، کارکرد و جایگاه آن در میان دیگر نهادهای اجتماعی ، وضعیت افراد در نهاد ، ساختار قدرت و کارکردهای آن تغییرات نشان دهنده حرکت خانواده از ساختار گسترده به هسته ای ، از وضعیت پدر سالاری به پدر مکانی ، از بعد وسیع و زیاد به بعد کم ، از برتری جنسی مرد به نقد جد سیتی ، از وضعیت حاشیه ای زنان به وضعیت کانونی آن و ... رسیده است . (آزاد برمکی ، ۱۳۸۶ ، ۱۵۹)

در گذشته با توجه به ساختار جامعه سنتی ایران الگوهای قدرت در خانواده مشخصاً مبتنی بر فرهنگ مرد سالاری بوده است و چنانچه این سنت هنوز به طور کامل بر روابط خانواده حاکم

بود نیازی به مطالعه تاثیر ساخت قدرت در خانواده بر روی هویت جنسی نبود اما شاخص فعلی نشان از افت صور سنتی خانواده به ویژه خانواده ای مرد سالاری دارند خانواده پدر سالای یعنی سنگ بنای پدرسالاری در دهه های اخیر به واسطه ی فرایندهای جدایی ناپذیرد و به هم بسته دگرگون شدن کار و آگاهی زنان به چالش خوانده می شود نیروهای محرک این فرایند عبارت از پیدایش اقتصاد اطلاعاتی جهانی ، دگرگونی های تکنولوژیکی در تولید نوع بشر و سیل نیرومند مبارزات زنان و نهضت چند بعدی فمینیسم (کاستلز ، ۱۳۸۲ ، ۱۷۵) باتوجه به تغییراتی که در خانواده های ایرانی صورت گرفته است عوامل بسیاری نقش آفرین بوده اند به ویژه شرایط جدید اقتصادی ، افزایش سطح حصیلات ، مشارکت بیشتر زنان ، اهمیت فرزندان در کنار اولیا ، توسعه رسانه های جمعی ، سوء مصرف و مسافرت موجب شده تا زنان در کنار مردان به تغییر ساختار خانواده اقدام کنند به عبارت دیگر توزیع قدرت با وجود مشکلات بسیاری در خانواده به دست آمده است بعضی از نتایج آن عبارتند از شکل گیری تک همسری ، انتخاب همسر با نظر والدین ، اهمیت اشتغال زنان ، حق مشارکت زنان در فعالیت های اجتماعی و اقتصادی و تاخیر سن ازدواج و ... از طرف دیگر خانواده ایرانی با فرهنگ فامیلی و روابط خویشاوندی همراه است در خانواده ایرانی روابط درونی آن تغییر کرده است اگر در گذشته پدر در خانواده سلطه داشت و دیگر اعضای آن چون مادر و فرزندان در راستای سیاستهای طراحی شده به واسطه مرد عمل می کردند در دوره جدید با افزایش قدرت زنان در خانواده و اجتماع ، نوع روابط زنان با مردان و فرزندان تغییر کرده است برای کسب موفقیت بهتر و بیشتر در خانواده سعی می کنند تا بر امور آموزشی ، تربیتی ، اقتصادی و سیاسی و اجتماعی فرزندان غلبه یافته و به شکل آشکار و پنهان با مردان در مدیریت خانواده و جامعه با کسب و جلب نظر فرزندان برتری یابند این نوع صف بندی درون خانواده موجب شده است تا فرزندان از مشکلات و مسائل آگاهی یابند ضمن اینکه در مرحله اول و به نفع مادر در مقابل پدر قرار می گیرند یا منتقد وی می شوند ولی در نهایت به مقابله با پدر و مادر می پردازند و به منافع خود توجه می کنند این الگو رفتاری در درون خانواده های ایرانی در مناطق شهری بیشتر از مناطق روستایی دیده می شود (آزاد برمکی ، ۱۳۸۶ ؛ ۱۵۹) با تحولاتی که در جامعه صورت گرفته است هم اکنون بعضی از زنان ما از پذیرش اقتدار همسر احساس حقارت می کنند و گاه به دنبال دست یابی به زمینه های چون استقلال مالی هستند تا قدرت چانه زنی آنها در تصمیم گیری های خانواده افزایش یابد .

